

JIGAL KRANT

De kosjere hamvraag **Matse**

W Pesach is in aantocht. Het is weliswaar nog zeventien nachtjes slapen, maar als je nu nog moet beginnen met alle voorbereidingen, dan zit er maar één ding op: je huis inclusief inboedel verkopen (dat *kost* dit jaar maar 3,50 euro) en een ticket naar Israël boeken. Pesach is het meest overspannen feest van het Joodse kalenderjaar. Dat zit hem in het absolute verbod om *chameets* te bezitten: behalve matses zijn alle graanproducten een week lang verboden en er is geen Joodse voedselwet die fundamenteeler wordt nageleefd dan deze. Een onfortuinlijk scheutje melk in de kippensoep? De strengste rabbijnen zien het lachend door de vingers. Een geschubd visje (dat van die vinnen kan je gerust vergeten, ik ben tenminste nog nooit een geschubde vis zónder vinnen tegengekomen) dat zij aan zij met schaal- en schelpdieren in de winkel ligt? Ach, daar is ook nog nooit iemand aan doodgegaan. Maar alleen al de gedachte aan een verdwaalde kruimel tijdens Pesach: ongeëvenaarde hysterie. Al weken van tevoren wordt er geboend en geschopt en wordt het territorium waar gegeten mag worden steeds verder teruggedrongen, totdat je moet dineren in een klein verdomhoekje.

De Tora verbiedt ons inderdaad expliciet om met Pesach gegiste graanproducten te eten en in huis te hebben. Maar dat we daarom al ons keukengerei, servies, bestek, potten en pannen moeten vervangen en het aanrecht moeten bedekken met op maat geknipt vloerzeil is wat rigoureuus. Dat we vervolgens onze vertrouwde chocola, cola, gedroogde kruiden, roomboter, mayonaise en tandpasta moeten vervangen door streng gecontroleerde substituten, in de kosjere delicatessenzaak voor de driedubbele prijs te koop, is nóg gekker. We doen het allemaal braafjes, want dat is nou eenmaal hoe het is. Het kan trouwens altijd extremer. In Jeruzalem wordt het leidingwater even niet betrokken uit het Meer van Tiberias. Tijdens Pesach spoelt er bronwater door de hoofdstedelijke wc's omdat er vissers zijn die op het Meer van Tiberias hun hengeltje uitgooien. Als aas gebruiken ze vast wormpjes, maar wie weet ook weleens brood. Daarom. Ik verzin dit niet.

Dan de matse. Die mag dus wel. Hij móét zelfs, het eten is een mitswa. Maar – hoe zeg ik dit respectvol? – de Tora geeft nogal tegenstrijdige instructies ten aanzien van de duur van dit gebod. Eerst is dat een avond (Sjemot 12:8), dan zeven dagen (Sjemot 12:15) en weer ergens anders moeten we zes dagen matses eten (Dewariem 16:8). Een flinke beproeving voor onze godsvrucht zou je zeggen, maar onze wijzen trekken met onnavolgbare logica de conclusie dat je alleen op seideravond matse moet eten. Vraag het je rabbijn nog eens uit te leggen, mij lukt het niet.

Als kind was ik altijd in de war als het om de symboliek van matse ging. De ene keer hoorde je op Joodse les dat je matse moest eten omdat *wij* het te eten kregen als slaven in Egypte. Maar de volgende les moest het ineens vanwege *ons* haastige vertrek uit Egypte. Onze broden hadden geen tijd om te rijzen en dus trokken we matse-etend de woestijn in. Ook dat vond ik lastig, want een matse is in een minuut gebakken. Hadden alle duizenden huishoudens precies tegelijk hun broodbeslag in de oven geschoven en die er een minuut later weer simultaan uitgehaald? Tijd voor een grondige Pesachschoonmaak was er in ieder geval niet en dus deed het Joodse volk het enige verstandige: huis en inboedel verkopen en een ticket naar Israël boeken.

We doen het allemaal braafjes, want dat is nou eenmaal hoe het is

Column **Tamarah Benima**

Goedkoop

Ze willen verzoening. Maar op de goedkoopste manier

Van de tien is van één, Walter Zaunsegl, de geboortedatum niet bekend. De anderen zijn tussen de 22 en 40 geworden. Adolf Hild is met bijna 21 de jongste. Gustav Platen zou 40 worden. Simon Berndstetter was 39 en Wilhelm Maauck 37. Die drie waren geen jonkies, zoals Franz Rauchenberg, Gottlieb Ritter, Heinz Burkhardt en Klaus Heymann. Hugo Fritz valt in de middenmoot, met bijna 30. Er zal vast wel een geschikte kerel onder deze mannen zijn geweest. Iemand die een oogje dichtkneep bij een aanhouding, bij een vlucht. Of misschien wel twee. Maar wie. Ze liggen op de begraafplaats van Vorden, gesneuveld net voor het einde van de oorlog. Op 4 mei worden ook zij als oorlogsslachtoffers herdacht. De hoogste rechter heeft bepaald dat dat niet gebeurt om te kwetsen en dat het daarom mag. Ik, Jodin, ben ook niet gekwetst. Ik vraag mij wat af. Bart Hartelman en de zijnen van het Comité 4 Mei, hebben het vast goed met mij en de mijnen voor. Met de echte (zeg ik dan toch maar) slachtoffers en hun kinderen: Joden, verzetsstrijders, verhongerden, gebombardeerden, arbeidsslaven. Ze willen verzoening. Maar op de goedkoopste manier. Onder die Comitéleden en andere verzoeningsgerichte Vordenaren is er namelijk vast een flink aantal die al jaren ruzie heeft met hun burens, of niet meer tegen een zuster of broer spreekt omdat die een zilveren lepeltje meer uit de erfenis heeft gekregen, of kwaad is met een oom of neef die gezegd heeft: 'Goh meid, jij wordt ook dik'. Maar dat is natuurlijk iets heel anders. Verzoening met de tien moet. Met hun woedde een burens- en familieruzie die allang voorbij is. Toch?! Het Comité zou natuurlijk ook een onderzoek kunnen laten uitvoeren naar die tien. Wie was een echte nazi, wie niet? Wie was een Jodenjager, wie niet. Wie haatte het verzet, wie niet? Wie was echt slachtoffer, wie beslist niet? Maar ja, dat kost geld. 'Verzoening' kost niks.